

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет**

**The John Paul II Catholic University (Lublin, Poland)
Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)**

**Ташкентський державний технічний університет імені Іслама Карімова (Ташкент,
Узбекистан)**

Бакинський державний університет (Баку, Азербайджан)

X Міжнародна науково-практична конференція

**АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ДОСЯГНЕНЬ**

25-26 травня 2017 року

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 159.9:629.7.001.76 (063)
ББК ю941.3я431
А 202

Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2017. – 340 с.

Збірник містить матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем авіаційної та екстремальної психології в умовах глобалізованого мережевого соціуму, що відбулася 25-26 травня 2017 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Помиткіна Л.В. – д-р психол. наук, проф., зав.кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ.

Заступник голови організаційного комітету:

Руденко М.П. – генерал-майор запасу Повітряних Сил України, льотчик морської авіації, канд. військ. наук, доцент, проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

Гічан І.С. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Долгова О.М. – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Фесюк І.В. – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

Панок В.Г. – директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, д-р психол.наук, проф., проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 4 від 17 травня 2017 р.)

ISBN

© Колектив авторів, 2017

© Національний авіаційний університет, 2017

Олена Котикова
доктор педагогічних наук, професор
Національний авіаційний університет,
м.Київ (Україна)

ПРАКТИКО-ЗОРІЄНТОВАНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Стрімкий розвиток сучасних освітніх технологій реформування системи освіти України, її удосконалення й підвищення рівня якості є найважливішим соціокультурним завданням. Одним із напрямків його вирішення є підготовка фахівця нового типу. Актуальною стає професійна підготовка майбутнього соціального працівника, який не лише володіє отриманими теоретичними знаннями і вміннями, а й здатен самостійно, свідомо реалізувати їх у майбутній практичній діяльності. Аналіз багатьох досліджень в галузі психології і педагогіки вищої школи свідчить, що потреба у переорієнтації зі «знанневого» до практико-зорієнтованого підходу в реалізації професійної підготовки майбутнього соціального працівника відзначається багатьма авторами. Проте практичний компонент такої підготовки, здобуття відповідного досвіду реалізується переважно лише на заключному етапі – етапі професійної практики.

Наявний психолого-педагогічний досвід, психолого-педагогічна компетентність, з якою студенти-майбутні соціальні працівники приходять до університету, не береться до уваги, а між тим саме він надає можливість надати процесу навчання особистісно- і практико-зорієнтованого характеру, активізувати мотивацію студентів, прискорити їх адаптацію до нових умов навчання.

Навчання через досвід своїми витоками сягає у теорію Джона Дьюї (1859-1952) – американського філософа, психолога і педагога, одного із провідних представників прагматизму (інструменталізму, експерієнталізму), автора наукових праць «Освіта. Школа і суспільство» (1899), «Людська природа і поведінка» (1922), «Як ми мислимо» (1910), «Досвід і природа» (1925), «Мистецтво як досвід» (1934), «Досвід і освіта» (1938) та ін. Стверджуючи, що «сутність прагматичного інструменталізму полягає у 30 тлумаченні водночас знання і практики як засобів для виробництва корисних для життя речей», Дж. Дьюї провідну роль у пізнанні відводив експериментуванню.

Актуальними для розроблення системи практико-зорієнтованої ППП майбутніх соціальних працівників ми вважаємо настанови Дж. Дьюї щодо умов успішного навчання: проблематизація навчального матеріалу; активність тих, хто навчається; зв'язок навчання з життям, іншими видами діяльності (грою, працею тощо). Зокрема, актуальним для практико-зорієнтованого навчання залишається уявлення Л. С. Виготського про рівень актуального розвитку і зону найближчого розвитку особистості в процесі навчання. Суттєвою відмінністю такого навчання від «знанневого» підходу виступає саме розвиток особистості, а не засвоєння предметних змістів необхідних дисциплін.

Можливості організації підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ на основі навчання через практику значно розширюються завдяки проблемному навчанню, за якого активізація навчання здійснюється на основі проблематизації змісту підготовки, виступає умовою розвивального навчання (В. В. Давидов). У цьому процесі студенти залучаються до розгляду об'єктивних суперечностей науки, соціальної і професійної практики та способам їх вирішення, вчать мислити, вступати у стосунки продуктивного спілкування, набувати практичних умінь та навичок творчого вирішення проблем. На нашу думку, ППП студентів набуває практико-зорієнтованого характеру завдяки проблемному навчанню, яке розгортається як діалогічна взаємодія, за якої студенти особистісно, інтелектуально і соціально активні й ініціативні, зацікавлені у судженнях один одного, дискутують з приводу висунутих гіпотез, доводять свою думку, спільно обирають найбільш обґрунтовані варіанти вирішення проблемної ситуації. Відтак, завдання викладача ППД полягає в тому, щоб надати процесу розв'язання проблемних ситуацій у процесі психолого-педагогічної підготовки ознак технологічності, виокремити одиницю, критерій психолого-педагогічного досвідченості, який лежить в основі ППК майбутніх фахівців, що формується в процесі вирішення проблемних ситуацій.

Аналіз теоретичних засад посилення практичного компоненту ППП буде неповним без розгляду наукових здобутків сучасних зарубіжних авторів щодо 31 значущості досвіду в організації навчання через практику. Серед концепцій навчання, які спираються на категорію досвіду, увагу вітчизняних дослідників професійної освіти привертають наукові праці сучасних зарубіжних педагогів і психологів, зокрема Д. Колба і Р. Фрая. Сутність експерієнтального

навчання полягає в тому, що: 1) попередній досвід цінується і використовується як ресурс для подальшої освіти; 2) навчання – активне, змістовне й доречне для застосування в реальному житті;

Переваги, які надає застосування експеріментального підходу до організації навчання дорослих, такі: 1) усвідомлення студентами, як теорія реалізується на практиці; 2) можливість студентів застосувати інтелектуальне розуміння до вирішення практичних проблем; 3) краще розуміння студентами впливу власних особистісних цінностей і знань на їх сприйняття і вибір способу дії; 4) формування критичного мислення студентів щодо свого майбутнього і своїх ролей у якості працівника; 5) навчання студентів багатьом так званим «м'яким навичкам», які хочуть бачити в них більшість роботодавців; 6) врахування різних способів сприйняття і обробки інформації студентами; 7) створення ними реального досвіду набуття умінь, навичок, ціннісних ставлень. Модель Д. Колба викликає цікавість з огляду на кілька обставин: по-перше, надає можливість розглядати процесуальну сторону навчання, яке розгортається поетапно; по-друге, дозволяє активізувати процес набуття студентами досвіду виконання професійних ролей соціального працівника як опанування практичною складовою професійної компетентності; по-третє, надає можливість розробити модель практико-зорієнтованої професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до виконання ними професійних ролей. Здійснене розроблення теоретичних засад практико-зорієнтованої підготовки майбутніх соціальних працівників спонукає до посилення практичного компоненту в їх підготовці. І чимало кроків на шляху до втілення цієї ідеї вже зроблено викладачами кафедри політології та соціальних технологій Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету. Зокрема, з метою аналізу наявного досвіду студентів, їх ціннісних орієнтацій та активізації мотивації до навчання та самовдосконалення розроблено і впроваджено в практику підготовки «Тренінг особистісного зростання» для студентів першого курсу.